

Almanya'nın Sosyal Ağ Yasasının Nefret Söylemi İçeriklerinin Kaldırılması Bakımından İncelenmesi: Türkiye İçin Öneriler

Ahmet Çubukcu

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, acubukcu@erbakan.edu.tr

Makale Bilgileri	ÖZ
Makale Geçmişi Geliş: 28.01.2020 Kabul: 19.10.2020 Yayın: 31.12.2020	<p>Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal ağlarda hukuka aykırı olan pek çok içeriğin bulunduğu ve bunların hızla yayılabildiği görülmektedir. Nefret söylemi de bu içerik tarzlarından bir tanesini oluşturmaktadır. Nefret söylemi, bu söyleme maruz kalan insanların aşağılanması, dışlanması, tehdit edilmesi, zaman zaman bu tehditlerin gerçeğe dönüşerek şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesi gibi sonuçları karşımıza çıkarabilmektedir. Bu açıdan sosyal ağlarda kolaylıkla yayılabilen nefret söylemi içerikleri, derhal kaldırılması gereken içeriklerden biridir. Bu çalışmada, nefret söylemi kavramından ne anlaşılması gerektiği incelenmekte, yaygın kullanılan sosyal ağların nefret söylemine karşı kullanım kuralları kapsamında aldıkları tedbirler tetkik edilmekte, ardından Avrupa Birliği'nde (AB) nefret söylemi ile mücadele için kabul edilen etik kurallara değinilmekte ve son olarak Almanya'nın Sosyal Ağ Uygulama Yasası (Network Enforcement Act- NetzDG) sosyal ağlarda nefret söylemi ile mücadele konusunda incelenerek Türkiye için önerilerde bulunmaktadır.</p>
Anahtar Kelimeler: Sosyal ağ, Sosyal ağ yarasası, Nefret söylemi, Siber zorbalık, İçerik çıkarma.	

Examining the Germany's Social Media Law in terms of Removing Hate Speech Content: Suggestions for Turkey

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 28.01.2020 Accepted: 19.10.2020 Published: 31.12.2020	<p>As in all over the world, it is seen that there are many illegal content in the social networks in Turkey and these illegal content can spread rapidly. Hate speech is one of these content styles. Hate speech can cause the humiliation, exclusion and threat to the people who are exposed to this and can sometimes result in the realization of violent acts by turning these threats into reality. In this respect hate speech content, which can be easily spread across social networks, should be removed immediately. In this study, the concept of hate speech is examined, measures taken by common social networks under the "rules and policies" against hate speech are examined, then Code of Conduct adopted to fight hate speech in the European Union is discussed and lastly, the Social Network Enforcement Act of Germany (NetzDG) is reviewed on the fight against hate speech and suggestions for Turkey are made.</p>
Keywords: Social media, Social media law, Hate speech, Cyberbullying, Content removal.	

Atf/Citation: Çubukçu, A. "Almanya'nın Sosyal Ağ Yasasının Nefret Söylemi İçeriklerinin Kaldırılması Bakımından İncelenmesi: Türkiye İçin Öneriler", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 2, 2020, 164-181.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

İnternetin gelişmesi ile karşımıza web 2.0 teknolojisi çıkmıştır. Web 2.0 teknolojisi; sosyal bağlantılılığı, medya ve bilgi paylaşımını, kullanıcı kaynaklı içeriği ve bireyler ile organizasyonlar arasında işbirliğini destekleyen kullanıcı merkezli uygulamalar ve hizmetlerden oluşan 2. nesil web olarak tanımlanabilir¹. Web 2.0 aynı zamanda insan merkezli (*people-centric*) web, katılımcı (*participative*) web, oku-yaz (*read/write*) web gibi isimlerle de anılmaktadır.² Sosyal ağlar ise; web 2.0 kavramının bloglar, mikrobloglar, anlık mesajlaşma uygulamaları, forumlar gibi alt kümelerinden biridir³.

Sosyal ağlar, kişisel web siteleri oluşturmaya imkân sağlayan ve kişinin arkadaşları ile içerik paylaşmasını iletişim kurmasını sağlayan platformlar olarak tanımlanabilmektedir⁴. İnternet kullanıcılarının sınırları kendileri tarafından belirlenmiş bir sistem içerisinde diğer kullanıcılara kısmen veya tamamen açık profil oluşturmaya izin veren ve bu kullanıcılar arasında etkileşimli içerik üretimini destekleyen web tabanlı hizmetler olarak da tanımlanabilmektedir.

Bu kapsamda değerlendirilecek olursa sosyal ağlar sosyal medyanın en önemli parçasını oluşturmaktadır. Sosyal ağların daha geniş kapsamda kullanıcılar arasında iletişim, yorum ve haber amaçlı kullanımını destekleyen yapısı sosyal medya olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmada ise sosyal medyanın en önemli parçasını oluşturan sosyal ağ kavramının kullanımı, incelenen literatüre bağlı olarak tercih edilmiştir.

Sosyal ağlar ile birlikte kullanıcılar içerik üretebilir, bu içeriği paylaşabilir, farklı içeriklerle ilişkilendirebilir ve bu içeriği farklı amaçlar için kullanabilirler. Sosyal ağların bu özellikleri nedeniyle, kullanıcılar bu ortamda kolaylıkla nefret söylemi içerikleri üretebilmekte ve bu içerikleri paylaşabilmektedir. Bunun sonucu olarak sosyal ağlarda önyargı, inanç ve mezhep temelli, yabancılara ve göçmenlere yönelik ayrımcılık içeren paylaşımlarda toplumsal nefretin boyutları da gözlemlenebilmektedir⁵.

Bu çalışma kapsamında, öncelikle nefret söyleminin tanımı yapılmaya çalışılmakta, devamında AB'nin nefret söylemi ile mücadele edilmesine yönelik hazırladığı ve bazı teknoloji firmaları tarafından imzalanan etik kurallar incelenmektedir. Ardından, Almanya'da yürürlüğe giren Sosyal Ağ Uygulama Yasası (*Network Enforcement Act- NetzDG*), nefret söylemi ile mücadeleye yönelik araçlar içermesi bakımından bu çalışma kapsamında incelemeye tabi tutulmaktadır. Sonuç kısmında ise Almanya'daki NetzDG düzenlemesinden yola çıkılarak Türkiye için öneriler sunulmaya çalışılmaktadır.

Nefret Söylemi Kavramı Ve Sosyal Ağlarda Nefret Söylemi

Nefret kelimesinin Türk Dil Kurumu (TDK) çevrimiçi Güncel Türkçe Sözlük'te yer alan anlamı "1. Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu, 2. Tiksinme, tiksinti" şeklinde iken, söylem kelimesinin tanımı "1. Söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz, 2. Kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade, 3. Bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri, tez" şeklindedir. Nefret bir insana ya da nesneye karşı duyulabilen ve aslında her insanda bulunan bir duygu olsa da, bu çalışma kapsamında nefret

¹ WILSON, David W. / LIN, Xiaolin / LONGSTREET, Phil /SARKER, Saonee, "Web 2.0: A Definition, Literature Review, and Directions for Future Research", In *AMCIS*, 2011, s.1.

² MURUGESAN, San, "Understanding Web 2.0", *IT Professional*, C.9, S.4, 2007, s. 34.

³ ALTUNAY, Alper, "Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Yeni Medya, *Selçuk İletişim*, C.9, S.1, 2015, s.422.

⁴ MAYFIELD, Anthony: What is Social Media?, Erişim tarihi: 21.03.2019; https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files/uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf, s.6.

⁵ SEZGİN, Ayşe Aslı, "Çevrimiçi Gazetelerin Okur Yorumlarında Nefret Söylemi: Reina Saldırısı Örneği", *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, C.8, 2017, s.107.

söylemi kavramı bağlamında ele alınan nefret; insanların belirli değiştirilemez ırk, milliyet, etnik kimlik, dini inanç, cinsiyet, cinsel yönelim gibi özelliklerine dolayısıyla “varoluşlarına, varoluş biçimlerine duyulan” bir nefret olup, bir ideolojinin parçasını teşkil eder⁶.

Nefret söylemi kavramının ise üzerinde uzlaşılan bir tanımı bulunmasa da, nefret söylemi genel anlamda insanları belirli bir gruba dâhil olmalarından ötürü aşağılayan iletişim biçimi olarak tanımlanabilmektedir⁷. Nefret söylemi, manipülasyona açık olarak çok geniş kapsamlı tanımlanabildiği gibi; söylemin zarara veya şiddet eylemlerine yol açacağına dair “koru söylemi”, “tehlikeli söylem” gibi ifadelerle daha dar kapsamlı olarak da tanımlanabilmektedir⁸. Ayrımcı, korkutucu ve onaylanmayan içeriğe sahip olan, kimi zaman tahrik unsurları da içeren nefret söylemi; önyargılarla motive olan bireyin nefret dolu söylemidir⁹. Nefret söylemine ilişkin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 30 Ekim 1997 tarihinde alınan R(97) 20 sayılı Tavsiye Kararı kapsamında nefret söylemi kavramından; ırkçı nefret, yabancı düşmanlığı, Yahudi düşmanlığı veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifade edilen, hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçiminin anlaşılması gerektiği belirlenmiştir¹⁰. Avrupa Konseyi'nin mezkûr tavsiye kararı bağlayıcı nitelikte olmayıp, sözleşmeciler devletlere yol gösterici niteliktedir¹¹. Diğer taraftan, ulusal ve bölgesel kuruluşlar nefret söyleminden ne anlamak gerektiğini yerel geleneklere göre belirlemeye çalışmaktadır. Bu kavram üzerinde tüm dünyanın uzlaşacağı bir tanım bulmanın pek mümkün görünmediği ifade edilmektedir. Facebook, Twitter gibi çevrimiçi iletişime aracılık eden platformların ise nefret söyleminin ne olduğuna dair kendilerince tanımlar yaptığı ve belirli ifade türlerini kısıtlamak üzere kullanıcıları bu kurallarla bağlı kıldığı görülmektedir¹².

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 2013 yılında hazırlanan Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler ile İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde Olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'na göre günlük yaşamda kullanımı giderek artan, yaşam alışkanlıklarını köklü biçimde değiştiren, beden bir parçası haline gelen bilgisayarlar, internet, cep telefonları, oyun konsolları gibi dijital teknolojilere yeni medya adını vermek mümkündür¹³. Diğer bir söyleyişle yeni medya; iletişim, sağlık, eğlence ticaret ve kariyer gibi hayatımızın pek çok alanında karşımıza çıkan dijital bir platformdur¹⁴. Bu

⁶ GÜRANLIOĞLU, Nurhayat, Nefret Söylemi ve Nefret Suçunun Türkiye Üzerinden Örneklerle İncelenmesi, Erişim tarihi: 01.04.2019; https://www.academia.edu/9694839/Nefret_Söylemi_ve_Nefret_Suçunun_Türkiye_Üzerinden_Örneklerle_İncelenmesi, s.1.

⁷ Community Empowerment for Progress Organisation: Introduction to Hate Speech on Social Media; Erişim tarihi: 20.03.2019; https://defyhatenow.net/wp-content/uploads/2016/06/defyhatenow_whatishatespeech_JUL27.pdf, s.1.

⁸ UNESCO: Countering online hate speech, Erişim tarihi: 26.03.2019; <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233231>, s. 7-8

⁹ SEZGİN, s.113.

¹⁰ WEBER, Anne, Nefret Söylemi El Kitabı, Erişim tarihi: 01.04.2019; <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/n/e/nefret-soylemi.pdf>, s.3.

¹¹ VARDAL, Zeynep Burcu, “Nefret Söylemi ve Yeni Medya”, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, C.2, S.1, 2015, s. 135.

¹² UNESCO, s.7, 8.

¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi: Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler ile İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde Olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Erişim tarihi: 02.04.2019; <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss381.pdf>, s. 924.

¹⁴ DONDURUCU, Zeynep Benan / ULUÇAY, Ayşe Pınar, “Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi: Eşcinsellere Yönelik Nefret Söylemi İçeren Videoların Youtube Üzerinden İncelenmesi”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, C.1, S.3, 2015, s. 875.

kapsamda yeni medya sosyal medyadan da daha geniş bir kavramı ifade etmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerin medya sektörü üzerindeki yansımaları yeni medya akımını ortaya çıkarmıştır. Geleneksel medya egemen ideolojiyi yansıtmamasına rağmen, yeni medyanın toplumun farklı kesimlerini temsil eder nitelikte olduğu görülmektedir¹⁵. Yeni medyanın kendine has özelliklerinden dolayı, kullanıcıların kendi değerleri ve önyargılarını geleneksel medyaya oranla daha özgür ifade ettiklerini söylemek mümkündür¹⁶. Diğer taraftan geleneksel medya içerikleri çoğunlukla yüzlerce yıllık gazetecilik geleneği ile ortaya çıkmış etik kodlar doğrultusunda üretilmekteyse de yeni medya bu tür bir araçtan yoksun durumdadır¹⁷. İçeriğin kullanıcı tarafından üretildiği yeni medya sayesinde nefret söylemlerinin yayıldığı söyleyebilmek mümkündür. Bunun yanı sıra, içeriğin kullanıcılar tarafından üretilip yayıldığı bu ortamların nefret söyleminin oluşturulduğu ortamlar değil, toplumda var olan duygu ve düşüncelerin yansıtıldığı ortamlar olduğu ifade edilmektedir¹⁸. Yeni medyanın en işlevsel ortamlarından biri ise sosyal ağlardır.

İnternet bağlantısına sahip olan kişiler, sosyal medya sayesinde kısa zaman içerisinde mesajlarını milyonlarca kullanıcıya ulaştırabilmektedir. Bu durum içerik yayınlama konusunda demokratikleşmeyi sağlamış, bu demokratikleşme toplumda önemli değişikliklere yol açmıştır. Sosyal medya, internet kullanıcılarına görüşlerini ifade etmek üzere uygun bir ortam sağlamaktadır. Bu durum iletişim için muazzam fırsatlar yaratsa da önemli zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların bir örneği; ifade özgürlüğü ile insan onurunun korunması arasındaki karmaşık dengeyi sağlamak olup, bu zorluk çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Nefret söylemi ise bu zorlukların tipik bir örneğidir¹⁹. Bunun yanı sıra, nefret söylemi içeriklerinin kin ve nefret dolu ifadeler barındırmadan da meydana getirilebilmeleri sebebiyle, tespit edilmeleri çok kolay olmayabilmektedir²⁰.

We are Social ve Hootsuite isimli şirketlerce hazırlanan “Digital 2019” isimli sunum incelendiğinde, 2019 yılında tüm dünyada aktif sosyal medya kullanıcıları sayısının 3.484 milyar olduğu, tüm dünyada sosyal medya platformlarında geçirilen sürenin günde 2 saat 16 dakika olduğu görülmektedir²¹. Bu verilerden açıkça görüleceği üzere tüm dünyada sosyal ağ kullanımı son derece yaygındır. Sosyal ağların bu denli yaygın kullanımı ile sosyal ağlarda hukuka aykırı, özellikle nefret söylemi niteliğine sahip içerikle sıklıkla karşılaşmakta olup, bu içerikle mücadele etmenin son derece önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Nefret söylemleri sadece muhalif/karşıt görüşlerin yayılmasını sağlamamakta, aynı zamanda korku, gözdağı ve bireylere yönelik tacizin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Bu söylemlerin sonucunda insan onurunun ciddi manada zarar görebileceği, nefret söylemi mağdurlarının depresyona girebileceği veya intihara teşebbüs edebileceği, hatta bu söylemlerin hedef aldığı kişilerin öldürülmesi veya soykırımına sebep olabileceği ifade edilmektedir²². Sayılan sebeplerle çevrimiçi nefret söyleminin ifade özgürlüğü çatısı altında korunmaması ve suç sayılması gerekmektedir²³. Devletler sosyal medya üzerinde ifade özgürlüğünü kısıtlamaya ve kontrol mekanizması kurmaya yönelik artan baskıları sebebi ile eleştirilmektedir. Ancak

¹⁵ VARDAL, s.132.

¹⁶ SEZGİN, s.115.

¹⁷ VARDAL, s.132.

¹⁸ SEZGİN, s.116.

¹⁹ SILVA, Leandro / MONDAL, Mainack / CORREA, Denzil / BENEVENUTO, Fabricio / WEBER, Ingmar, “Analyzing the Targets of Hate in Online Social Media”, In *Tenth International AAAI Conference on Web and Social Media*, 2016, s.687.

²⁰ SEZGİN, s.113.

²¹ We are Social / Hootsuite: Digital 2019 Reports, Erişim tarihi: 20.03.2019;

<https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>

²² LAANPERE, Liina: Online Hate Speech:Hate or Crime?, Erişim tarihi: 27.03.2019;

https://files.elsa.org/AA/Online_Hate_Speech_Essay_Competition_runner_up.pdf, s.5.

²³ LAANPERE, s.10.

devletler, küresel organizasyonlar ve sosyal medya platformları arasındaki işbirliğinin sağlanması önemli olduğu gibi sosyal medyada nefret söyleminin kalıcı etkilerini önlemek için bu söylemlere hızlıca reaksiyon gösterilmesi de önemlidir²⁴.

Sosyal medyada üretilen ve paylaşılan nefret söylemi içeriklerinin, aşırı ve uç görüşlere sahip olmayan bireyler tarafından da içselleştirilebilecek olması, nefret söylemi içeriklerinin teşkil ettiği en ciddi tehlikelerden biridir. Facebook ve Twitter gibi platformlarda kullanıcılar, nefret söylemini doğal görmekte ve arkadaşlarının ürettiği nefret söylemine ortak olmaktadır²⁵. Sosyal ağlarda sıkça karşımıza çıkabilen nefret söylemi aynı zamanda hedef aldığı gruplara karşı duyarsızlık veya gaddarlığı teşvik etmektedir²⁶. Nefret söyleminin yaygınlaşması ile ortaya çıkabilecek diğer sonuçlar; sosyal problemlerin artması, toplumu bütünleştiren dinamiklerin zarar görmesi ve nefret suçlarının işlenmesidir²⁷. Vardal'a göre, sosyal ağların bir parçasını teşkil ettiği yeni medya nefret söylemi içeriklerinin yayılması için etkin bir araç teşkil etmektedir. Vardal, kullanıcıların eğitilmesi ve toplumun bilinçlendirilmesi ile bu söylemlerin önüne geçilebileceğini dile getirmektedir²⁸. Öztek'in ise Ekşi Sözlük isimli sosyal medya platformundaki nefret söylemi örneklerini incelediği çalışmasında, nefret söyleminin günlük hayatta da yaygınlaştığını ve bu söylemlerin herkesçe kanıksandığını ifade ederek, yeni medya kullanıcıları dâhil herkese nefret söylemi hakkında farkındalık kazandırılması gerektiği sonucuna varmıştır²⁹. Taş, nefret söylemlerinin günden güne arttığını dile getirerek siyaset kurumunun nefret söyleminin engellenmesi adına üstüne düşeni yapması gerektiğini belirtmektedir³⁰. Çomu ve Binark, yeni medyadaki nefret söylemi ile mücadele için bireylerin eğitimi, farkındalığın artırılması yönünde çalışmalar yapılması, farklı paydaşların bir araya gelerek soruna çözüm üretmeleri ve nefret söylemi ile hep birlikte mücadele edilmesi yönünde önerilerde bulunmuştur³¹.

Nefret söylemi bireysel olarak gerçekleştirildiğinde ulusal ceza hukukunun konusunu oluşturabileceği ancak çevrimiçi nefret söyleminin daha geniş bir perspektiften ele alınması gerektiği ifade edilmektedir³². Yasa koyucular, çevrimiçi nefret söylemi ile etkin biçimde mücadele etmenin yanı sıra, bu içerikler ve ifade özgürlüğü arasında denge kurmak zorunda kalmaktadırlar³³. Bu hususta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Avrupa ülkelerinin yaklaşımları genel olarak karşılaştırıldığında, ABD'nin Avrupa'dan daha geniş kapsamlı olarak ifade özgürlüğünü koruduğu söylenebilmektedir³⁴. ABD'de nefret söyleminin tespiti konusundaki yaklaşım; düşünce özgürlüğünün ancak şiddeti teşvik söz konusu olduğunda kısıtlanabileceği şeklindedir³⁵. AB'de ise, bu çalışmanın devamında açıklandığı üzere nefret söylemi ile mücadele için teknoloji firmaları ile birlikte çaba gösterilmektedir.

Nefret söylemleri çeşitli sosyal ağların kullanım kuralları ile de yasaklanmıştır. Örneğin Facebook

²⁴ GELASHVILI, Teona, "Hate Speech on Social Media: Implications of Private Regulation and Governance Gaps", JAMM07 Master Thesis, 2018, s.76.

²⁵ VARDAL, s.141.

²⁶ ALP, Hakan, "Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlük'te Yeniden Üretilmesi", *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, C.3, S.2, 2016, s. 150.

²⁷ ÇAKAR, Bekir, "Avrupa ve ABD'de Artan Salgın: Nefret Suçu", *The Global Journal of Policy and Strategy*, C.1, S.2, 2015, s.97.

²⁸ VARDAL, s.136.

²⁹ ÖZTEKİN, Hülya, "Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği", *Journal of International Social Research*, C.8, S.38, 2016, s.935.

³⁰ TAŞ, Eray, "Yeni Medyada Nefret Söylemi", *Yeni Medya Elektronik Dergi*, C.1, S.1, 2017, s.71.

³¹ ÇOMU, Tuğrul / BİNARK, Mutlu, *Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi*, Hrant Dink Vakfı Yayınları, Ankara, s.215.

³² CLAUSSSEN, Victor, "Fighting Hate Speech and Fake News. The Network Enforcement Act (netzdg) in Germany in the Context of European Legislation", *Rivista Di Diritto Dei Media*, C. 3, s.6.

³³ CLAUSSSEN, s.1.

³⁴ UNESCO, s.11.

³⁵ SEZGİN, s.114.

Topluluk Standartları kapsamında nefret söyleminden neler anlaşıldığı tanımlanmış ve nefret söylemi içeren ifadelerin paylaşılması aşağıda bulunan ifadelerle yasaklanmıştır³⁶:

“Bir korku ve dışlama ortamı yarattığı, hatta bazı durumlarda gerçek hayatta şiddeti teşvik ettiği için Facebook'ta nefret söylemine izin vermiyoruz.

Nefret söylemini insanlara koruma altındaki özellikler olarak adlandırdığımız ırk, etnik köken, milli köken, dini inanç, cinsel yönelim, sosyal sınıf, cinsiyet, cinsel kimlik, ciddi bir hastalık veya engellilik gibi özelliklerinden dolayı doğrudan saldırıda bulunulması olarak tanımlıyoruz. Ayrıca, göçmenlik durumu için de bazı korumalar sağlıyoruz. Saldırıcı şiddet veya itibarsızlaştırıcı söylem, aşağılama ifadeleri veya dışlama ya da ayrımcılık çağrılarını olarak tanımlıyoruz.”

2019 yılında güncellenen Facebook Topluluk Standartları'nın ihlal edilmesi sonucunda uyarı, paylaşımında bulunmasını kısıtlama veya profili kapatma gibi tedbirler alınacağı ifade edilmektedir. Konu hakkında bir diğer örnek olarak, yaygın olarak kullanılan sosyal ağlardan bir diğeri olan Twitter'ın kullanım kurallarına bakılacak olursa, bu kurallar arasında bulunan;

“Nefret söylemi: Diğer kişilere karşı şiddeti destekleyemez veya ırk, etnik köken, ulusal köken, cinsel yönelim, cinsiyet, cinsel kimlik, dini inanç, yaş, engellilik durumu ya da ciddi hastalığa dayanarak tehditlerde bulunamaz veya taciz edemezsiniz.”

ifadeleri ile nefret söylemi yasaklanmaktadır. Ayrıca Twitter tarafından, bu kurallara uyulmaması halinde hesabın kapatılmasına kadar giden çeşitli tedbirler uygulanacağı belirtilmektedir³⁷.

Sosyal medya platformları nefret söylemi içerikli paylaşımların tespiti ve ifade özgürlüğü ile denge kurma aşamalarında ciddi sorunlar yaşamaktadır³⁸. Sosyal ağlarda neyin nefret söylemi teşkil ettiği konusunda, sosyal ağın kendi içinde dahi farklı görüşler ortaya çıkabileceğine örnek olarak “Black Lives Matter” hareketine Facebook tarafından verilen ilk tepkilerden söz edilebilir. Afrikalı Amerikalı bir genci öldüren George Zimmerman'ın 2013 yılında beraat etmesi üzerine “Black Lives Matter” (Siyahilerin hayatı önemlidir) hareketi başlamış olup, buna tepki olarak bazı kesimlerce “All Lives Matter” (Herkesin hayatı önemlidir) ifadeleri geliştirilmiştir³⁹. Facebook binasında duvarlara yapıştırılmış olan “Black Lives Matter” ifadeleri sökülüp, bunların yerine “All Lives Matter” ifadelerinin asılması üzerine Facebook'un CEO'su Mark Zuckerberg açıklama yaparak “Black Lives Matter” ifadelerinin yalnızca siyahilerin hayatının önemli olduğu ve diğer insanların hayatlarının önemsiz olduğu anlamına gelmediği, sadece siyahi topluluğun hak ettikleri adaleti elde etmelerini sağlamaya yönelik bir söylem olduğunu belirtse de, şirket içerisinde “Black Lives Matter” ifadeleri değiştirilmeye devam etmiştir. Bu olay her ne kadar sosyal ağın yayınladığı ifadeler üzerinde değil, şirket duvarlarına asılan ifadeler üzerinde gerçekleşmiş olsa da nefret söylemi içeriklerinin değerlendirilmesinde kişisel önyargıların ne kadar etkili olabileceğini ortaya koymaktadır⁴⁰.

Yukarıda yer verildiği üzere, nefret söylemi ahlaken kınanan bir davranış olmakla birlikte çeşitli sosyal medya platformlarının aldığı tedbirler ile bu söylemlerin önüne geçilmeye çalışılmakta ancak bu

³⁶ Facebook: Topluluk Standartları, Erişim tarihi: 20.03.2018; https://www.facebook.com/communitystandards/objectionable_content

³⁷ Twitter Yardım Merkezi, Erişim tarihi: 21.03.2019; <https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies/twitter-rules>

³⁸ WASEEM, Zeerak / HOVY, Dirk, “Hateful Symbols or Hateful People? Predictive Features for Hate Speech Detection on Twitter”, *Proceedings of the NAACL Student Research Workshop*, 2016, s.88.

³⁹ The Guardian: Mark Zuckerberg tells Facebook staff to stop defacing Black Lives Matter slogans, Erişim tarihi:27.03.2019; <https://www.theguardian.com/technology/2016/feb/25/mark-zuckerberg-facebook-defacing-black-lives-matter-signs>

⁴⁰ WASEEM / HOVY, s.88.

çabalar bireylerin önyargıları ile karşılaşabildiği gibi çeşitli sebeplerle yetersiz kalabilmektedir. Ülkemizde çeşitli sosyal medya platformlarında da sıklıkla nefret söylemleri ile karşılaşmakta olup Türk Ceza Kanunu'nda bulunan çeşitli düzenlemelerin (m.115 - inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, m.122 - nefret ve ayrımcılık, m.125 – hakaret ve m. 216 - halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama) nefret söylemi ile mücadelede kullanılabilen değerlendirmektedir.

Avrupa Birliği'nde Nefret Söylemi İle Mücadele

Nefret söylemi ile mücadele için AB'deki gelişmelere bakılacak olursa; çevrimiçi nefret söylemi ile mücadele etmek üzere Mayıs 2016'da Avrupa Komisyonu, Facebook, Twitter, Microsoft ve Youtube ile bir araya gelerek sosyal platformlarda kullanıcıların yasadışı nefret söylemini bildirebilmelerini sağlayan "Çevrimiçi Nefret Söylemi ile Mücadele İçin Etik Kurallar"ı kabul etmiştir. Ayrıca 2018 ve 2019 yıllarında Instagram, Google+, Dailymotion, Snapchat ve jeuxvideo.com, mezkûr etik kurallara katılma yönündeki iradelerini açıklamışlardır⁴¹.

Mezkûr Etik Kurallar içerisinde; yasadışı nefret söylemi ile mücadele için açık ve etkili bir süreç işletme, yasadışı nefret söylemine dair bildirimlerin çoğunluğunu 24 (yirmi dört) saat içerisinde inceleme ve gerekiyorsa bu içeriğe erişimi engelleme veya içeriği yayından kaldırma, kullanıcılarını kendi kuralları kapsamında uygun olmayan içeriğe dair bilinçlendirme gibi taahhütler bulunmaktadır⁴².

"Çevrimiçi Nefret Söylemi ile Mücadele İçin Etik Kurallar" daha detaylıca incelenirse bu kurallara katılım sağlayan şirketlerin;

- Yasadışı nefret söylemi içeriğine erişimi engellemek veya içeriği kaldırabilmek için, nefret söyleminin bulunduğu dair bildirimlere ilişkin açık ve etkili bir inceleme süreci işletme,
- Yasadışı nefret söylemine dair bildirimlerin çoğunluğunu 24 (yirmi dört) saat içerisinde inceleme ve gerekiyorsa bu içeriğe erişimi engelleme veya içeriği yayından kaldırma,
- Kullanıcılarını kendi kuralları kapsamında uygun olmayan içeriğe dair bilinçlendirme, 4- AB üyesi devletlerin otoriteleri ile diğer şirketler arasında iletişimin hızlı ve etkili olmasını temin etmek üzere bilgi sağlama,
- Yüksek doğrulukta bildirim sağlanması için, sivil toplum kuruluşları ve güvenilir raportörlere AB üyesi devletler ve Avrupa Komisyonu'nun desteği ile erişim sağlama ve güvenilir raportörlere ilişkin bilgileri web sitelerinde bulundurma,
- Çalışanlarına güncel sosyal değişiklikler konusunda düzenli olarak eğitim verme ve gelişim sağlamak üzere görüş alışverişinde bulunma
- En iyi uygulamaların paylaşımını gerçekleştirmek üzere kendileri ile diğer platformlar ve sosyal medya şirketleri ile iş birliğini geliştirme,
- Nefret içerikli önyargı ve söylemlere yönelik karşı argümanların tespit edilmesi ve yayılmasını sağlama ile eleştirel düşüncüyü geliştirmek üzere eğitim programlarını destekleme,
- Nefret içerikli söylem ve önyargılar ile mücadele etmek üzere sivil toplum kuruluşları ile yapılan çalışmaları güçlendirme, sivil toplum kuruluşlarının karşıt söylem kampanyalarını güçlendirmek üzere

⁴¹ European Commission: Countering illegal hate speech online #NoPlace4Hate, Erişim tarihi: 20.03.2019; https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54300

⁴² Code of conduct on countering illegal hate speech online: Erişim tarihi: 20.03.2019; https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54300

proaktif yaklaşımını artırma

taahhütlerinde buldukları görülmektedir. Ayrıca bu taahhütlerin yerine getirilmesinin, sonuçları ile birlikte düzenli aralıklarla değerlendirilmesine karar verilmiştir.

Mezkûr Etik Kuralların uygulanmasına ilişkin AB tarafından yapılan 4. değerlendirme tetkik edildiğinde⁴³:

- Etik Krallara katılım sağlayan platformlara toplamda 4392 adet bildirim geldiği,
- Toplamda 1882 adet olmak üzere en çok Facebook'a, ardından 1314 adet ile Twitter'a ve 889 adet olmak üzere Youtube'a bildirimde bulunduğu,
- Bildirimlerin %88.9'unun 24 saatten kısa süre içerisinde incelendiği,
- Bildirilen içeriğin %71.7'sinin kaldırıldığı görülmektedir.

Diğer taraftan kendini regüle eden bu yaklaşımın, içeriğin nefret söylemini haiz olup olmadığı kararını verme yetkisini sosyal ağ sağlayıcılara bırakma bakımından bir çeşit sansüre sebep olabileceği ifade edilmektedir⁴⁴. Aşırı engelleme tehlikesi ile birlikte hangi tarz içeriklerin değerlendirilmeye alınacağı, ülkeler arasındaki kültürel ve politik farklılıkların engellenecek içerik türlerini belirleme hususlarını da zorlaştırmaktadır.

Genel olarak nefret söyleminin tanımı yapıldıktan ve AB'de nefret söylemi ile mücadele için kabul edilen Etik Kurallardan söz edildikten sonra Almanya'da nefret söylemi ile mücadele için kullanılan NetzDG'ye ilerleyen bölümde değinilmiştir.

Almanya'nın NetzDG Düzenlemesi

Almanya'nın 2015 yılından itibaren özellikle Ortadoğu'dan bir milyona yakın mülteci kabul etmesi, göçmen karşıtı sağ kanadın tepkisini çekmiş; sosyal medyada mültecileri ve mültecilerin Almanya'ya kabul edilmesinden sorumlu tutulan kamu görevlilerini hedef alan nefret söylemleri artmıştır⁴⁵. Nefret söylemlerine karşı sosyal medya platformları ile ortak çalışmalar yürütülse de Alman yetkililer tarafından bunun yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Bunun üzerine Almanya'da NetzDG düzenlemesi kabul edilmiş ve 1 Ekim 2017'de yürürlüğe girmiştir. NetzDG'nin tüm hükümleri ile yürürlüğe girdiği tarih ise 1 Ocak 2018'dir. NetzDG'nin çevrimiçi nefret söylemine karşı en kapsamlı mevzuat düzenlemelerinden biri olduğu dile getirilmektedir⁴⁶. Hatta, NetzDG halk arasında "nefret söylemi kanunu" olarak da bilinmektedir. Fransa gibi diğer ülkeler de NetzDG'yi taslak düzenlemeleri için temel olarak kullanmaktadır⁴⁷.

Bu başlık altında öncelikle NetzDG'nin hükümleri açıklanmakta, ardından NetzDG'nin seçilen sosyal ağlar tarafından uygulanması incelenmekte, devamında NetzDG'ye yönelik eleştiriler incelenmektedir.

⁴³ JOUROVA, Vera, Code of Conduct on countering illegal hate speech online, Erişim tarihi; 20.03.2019; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/code_of_conduct_factsheet_7_web.pdf, s.2-3.

⁴⁴ CLAUSSEN, s.7.

⁴⁵ ECHIKSON, William / KNOTT, Olivia, Germany's NetzDG: A key test for combatting online hate, Erişim tarihi: 20.03.2019; https://www.counterextremism.com/sites/default/files/CEP-CEPS_Germany%27s%20NetzDG_020119.pdf, s.4.

⁴⁶ SPENCER-SMITH, Charlotte: Dealing With Hate Speech on Social Media, Erişim tarihi: 04.04.2019; <https://static1.squarespace.com/static/5a04d25332601e4102718c45/t/5a85fbb70d92975679fa18db/1518730167290/Hate+Speech+on+Social+Media.pdf>, s.8.

⁴⁷ TWOREK, Heidi / LEERSSEN, Paddy: An Analysis of Germany's NetzDG Law, Erişim tarihi:28.05.2019; https://www.ivir.nl/publicaties/download/NetzDG_Tworek_Leerssen_April_2019.pdf, s.1.

NetzDG Hükümlerinin İncelenmesi

NetzDG'nin "Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde, mezkûr düzenlemenin uygulama alanı belirlenmiş olup, bu düzenlemenin sosyal ağlara uygulanacağı belirtilmiştir. NetzDG'nin 1'inci maddesinde sosyal ağların tanımı "kullanıcıların diğer kullanıcılarla içerik paylaşabildiği ve bu içeriği kamuya açık hale getirebildiği platformlar" şeklinde yapılmıştır. Aynı maddede, bu Kanunun gazetecilik amacıyla kullanılan platformlar ile bireysel haberleşme sağlayan ve spesifik içeriklerin dağıtılmasına yönelik platformlara uygulanmayacağı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda, spesifik konulara yönelik ağlar örneğin iş hayatına ilişkin ağlar, profesyonel ve teknik platformlar, çevrimiçi oyunlar ve ticari amaçlı web siteleri NetzDG'nin kapsamı dışındadır. Yer verilen hükümde bulunan bu kısıtlama sebebiyle, Almanya'da 7 (yedi) adet sosyal ağdan daha fazlasının NetzDG'den etkilenmediği, bu ağların da NetzDG düzenlemelerine uymak için gerekli tedbirleri almış bulunduğu ifade edilmektedir⁴⁸.

NetzDG'nin 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında, Almanya Federal Cumhuriyeti sınırları içerisinde iki milyondan az kayıtlı kullanıcıya sahip olan sosyal ağ platformlarının, bu Kanunun 2'nci ve 3'üncü maddelerinde yer alan yükümlülüklerden başışık tutulduğu düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, sosyal ağların NetzDG kapsamına girebilmesi için merkezleri veya şubelerinin Almanya'da bulunması gerekmektedir⁴⁹.

NetzDG'nin 1'inci maddesinin üçüncü fıkrasında ise, bu Kanun kapsamında yasadışı içerikten ne anlaşılacağı düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, NetzDG yeni bir yasadışı içerik kategorisi düzenlememektedir. NetzDG, Alman Ceza Kanunu'nda yer alan 22 adet maddenin uygulanmasını hedeflemektedir⁵⁰. Alman Ceza Kanunu'na atıf yapılarak belirlenen bu suçların işlenmesi için; hukuka uygunluk sebeplerinin gerçekleşmemiş olması ile birlikte bu suçların maddi ve manevi unsurlarının tamamlanması yani tipikliğin gerçekleşmesi aranacaktır⁵¹.

Alman Ceza Kanunu'nda yer alan 22 maddenin arasında; nefrete teşvik, şiddet tasvirinin yayılması/dağıtılması, terör örgütü kurma, anayasaya aykırı organizasyonların sembollerini kullanma, çocuk pornografisinin dağıtımı, hakaret, karalama, kamu barışını bozabilecek şekilde dinleri ya da dini veya ideolojik dernekleri karalama, fotoğraf yoluyla mahremiyeti ihlal etme gibi hükümler bulunmaktadır⁵². Bu çalışmanın konusu özelinde ele almak gerekirse; Alman Ceza Kanunu'na atıf yapılarak belirlenen nefret söylemi örneklerinden bazıları suça teşvik, suç işleneceği tehdidi, nefrete teşvik, inanca veya insanlara hakaret edilmesidir⁵³. Dülger ve Oğlakcioğlu, Alman Ceza Hukuku'nun bir değer yargısının veya bir tutumun dile getirilmesine dayanan pek çok konuşma yasağı içerdiğini ve bir demecin "profil durumu", "tweet", "retweet" olarak paylaşılması, herhangi bir yorum yazılması veya dile getirilmesinin suçun meydana gelmesi için yeterli olacağını ifade etmektedir⁵⁴. Bunun yanı sıra sosyal ağlarda yer alan bir ifadenin suç teşkil edip etmediği ve suç teşkil etmekteyse hangi suç tipini oluşturacağı, bu ifadenin içeriğine bağlıdır⁵⁵. Bu çalışmanın konusu bakımından ele alınabilecek suçlardan olan halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu ile inançlara hakaret suçlarında, söylemin toplumsal barışı bozmaya elverişli olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçlarında hukuki sınırlar içerisinde kalan polemik yaratan ifadeler ile nefrete yönelik tahrik eden ifadeler arasındaki sınır belirsiz

⁴⁸ CLAUSSEN, s.8.

⁴⁹ DÜLGER, Murat Volkan / OTLAKCIOĞLU, Mustafa Temmuz, "Alman Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanuna İlişkin Değerlendirme", *CHD*, C.13, 2018, s.90.

⁵⁰ TWOREK / LEERSEN, s.2.

⁵¹ DÜLGER / OĞLAKCIOĞLU, s.90.

⁵² TWOREK / LEERSEN s.2.

⁵³ CLAUSSEN, s.9.

⁵⁴ DÜLGER / OĞLAKCIOĞLU, s.91.

⁵⁵ DÜLGER / OĞLAKCIOĞLU, s.91.

olup, bu ifadelerin birbirinden ayrılması uygulamacıya bırakılmıştır⁵⁶.

NetzDG'nin "Raporlama yükümlülüğü" başlıklı 2'nci maddesine göre; bir yıl içerisinde 100'den fazla yasadışı içerik konusunda şikâyet alan sosyal ağ sağlayıcıları, platformlarındaki yasadışı içeriğe ilişkin şikâyetleri ele alma konusunda Almanca rapor oluşturmalarıdır. Bu raporlarda yer alması gereken hususlar 2'nci maddenin ikinci fıkrasında yer almakta olup, bunlardan bazıları; yasadışı içeriğin bildirilmesine yönelik oluşturulan mekanizmanın tanımı, içeriğe erişimi engelleme veya içeriği silme konusunda karar verilirken dikkate alınan kriterler, raporlama döneminde alınan şikâyetlerin sayısı, şikâyetleri incelemekten sorumlu birimin organizasyonu, uzmanlığı, dil konusunda yetkinliği ve personel kaynakları hakkında bilgi, şikâyetleri ele almakla sorumlu personelin eğitim durumu, şikâyetin alındığı zaman ile yasadışı içeriğin silindiği veya bu içeriğe erişimin engellendiği zaman arasında geçen süre, şikâyeti gönderen kişiyi bilgilendirmek üzere alınan tedbirler şeklindedir. Oluşturulan bu raporlar Federal Gazete'de ve sosyal ağ sağlayıcının kendi web sitesinde yayımlanacaktır. Ayrıca yayımlanan bu raporlar kolaylıkla fark edilebilir ve devamlı olarak erişilebilir durumda olmalıdır. Getirilen bu raporlama yükümlülüğünün, NetzDG düzenlemesinin etkinliğinin geçmişe dönük olarak değerlendirilmesine de katkı sağlayacağı ifade edilmektedir⁵⁷.

Raporlama yükümlülüğünün ayrıca; şikâyette bulunan kullanıcıların şikâyetinin incelendiğini, sonuçlandırıldığını ve gerekli yaptırımların uygulandığını görerek hukuki güvenliğinin sağlandığını hissetmesi bakımından olumlu etki oluşturacağına söylemek mümkündür⁵⁸.

NetzDG'nin "Yasadışı içeriklere ilişkin şikâyetlerin ele alınması" başlıklı 3'üncü maddesine göre; sosyal ağ sağlayıcı, yasadışı içeriğin ele alınmasına ilişkin olarak etkili ve şeffaf bir prosedür oluşturmalarıdır. Sosyal ağ sağlayıcı, yasadışı içerikler hakkında şikâyetlerin bildirilmesine ilişkin kullanıcılara kolaylıkla fark edilen ve doğrudan ulaşılabilen, sürekli erişilebilir halde bulunan bir prosedür sağlamalıdır. NetzDG'nin 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre sosyal ağ sağlayıcı şikâyetleri ivedilikle dikkate alır ve şikâyet edilen içeriğin yasadışı olup olmadığını ve kaldırmaya veya erişimin engellenmesine konu olup olmadığını inceler. Aynı zamanda sosyal ağ sağlayıcı açıkça yasadışı olan içeriği, şikâyeti alma anından itibaren yirmi dört saat içerisinde kaldırmalı veya içeriğe erişimi engellemelidir. Ancak bu hüküm, sosyal ağın yetkili hukuku uygulama otoritesi ile açıkça yasadışı içeriği silme veya bu içeriğe erişimi engelleme hususunda daha uzun bir süre üzerinde anlaşma sağladığı hallerde uygulanmamaktadır. Bunun yanı sıra sosyal ağ sağlayıcı derhal, en geç 7 gün içerisinde, bütün yasadışı içeriğe erişimi engellemeli veya bu içeriği kaldırmalıdır. Ancak bu yedi günlük süre de belirli hallerde uzayabilmektedir. İçeriği kaldırma halinde 2000/31/EC ve 2010/13/EU sayılı Direktifler kapsamında söz konusu içerik 10 haftalık bir süre boyunca saklanmaya devam edilmelidir. Sosyal ağ sağlayıcı, verilen kararlar ilgili şikâyette bulunan kişi ile kullanıcıyı kararın gerekçesini de açıklamak suretiyle derhal bilgilendirmelidir. Aynı madde uyarınca prosedür, her bir şikâyet ile durumu düzeltmek için alınan tedbirin 2000/31/EC ve 2010/13/EU sayılı Direktifler kapsamında belgelendirilmesini sağlamalıdır. Şikâyetlerin ele alınması süreci sosyal ağ yönetimi tarafından izlenmelidir. Şikâyetlerin ele alınması sürecindeki eksiklikler hızlıca giderilmelidir. İncelenen bu hükmün, sosyal ağlarda yer alan nefret söylemi içeriklerinin hızlıca bildirilmesi ve kaldırılması için gerekli işlemlerin yapılabilmesine yönelik etkili bir süreç oluşturulması bakımından faydalı olduğu değerlendirilmektedir. Yine aynı hüküm kapsamında, şikâyetleri işleme sürecinde görevli personele sosyal ağ yönetimi tarafından eğitim ve destek programları Almanca dilinde ve düzenli olarak sağlanmalıdır. Ayrıca bu eğitimler en az 6 ayda bir olmak üzere gerçekleştirilmelidir. Bahsedilen bu hükmün; içeriğin yasadışı olup olmadığı, bu çalışma kapsamında ise nefret söylemi teşkil edip etmediği

⁵⁶ DÜLGER / OĞLAKCIOĞLU, s.94.

⁵⁷ CLAUSSEN, s.9.

⁵⁸ DÜLGER / OĞLAKCIOĞLU, s.102.

yönünde inceleme yapan personelin eğitilmiş olması ve bilgilerinin sürekli olarak güncel halde tutulmasını sağlaması bakımından son derece önemli olduğu değerlendirilmektedir.

NetzDG'nin 4'üncü maddesinde para cezaları düzenlenmektedir. Bu hüküm kapsamında; 2'nci maddede öngörülen raporlamanın yapılmaması, raporlamanın zamanında ve doğru biçimde yapılmaması, raporun zamanında veya hiç yayımlanmaması, belirlenen şekilde yayımlanmaması, 3'üncü maddede öngörülen prosedürün tam veya düzgün olarak sağlanmaması, 3'üncü maddenin dördüncü fıkrasına aykırı olarak şikâyetlerin ele alınmasının gözetlenmemesi, 3'üncü maddenin dördüncü fıkrasına aykırı olarak organizasyonel eksikliklerin giderilmemesi veya zamanında giderilmemesi, 3'üncü maddenin dördüncü fıkrasına aykırı olarak personele eğitim veya desteğin hiç veya zamanında verilmemesi hallerinde para cezası uygulanmaktadır. Bu maddenin beşinci fıkrasına göre; NetzDG'nin 1'inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirlenen yasadışı içeriğin kaldırılmadığı ve bu içeriğe erişimin engellenmediğinden bahisle uygulanacak para cezalarında, öncelikle içeriğin yasadışı olduğuna dair yargı kararı alınmalıdır. Ayrıca belirtilmelidir ki, bu maddede öngörülen cezalar ancak sistematik ihlal halinde uygulanabilecektir⁵⁹. Bu hüküm kapsamında; ihlal halinde para cezası tatbik edilmesi düzenlenerek, işbu çalışma konusu bakımından nefret söylemi içeriklerinin kaldırılmasına dair hükümlere ilgililerce uyulmasının amaçlandığı görülmektedir.

NetzDG'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre sosyal ağlar Federal Almanya Cumhuriyeti'nde tebligatları almaya yetkili bir kişiyi belirlemelidir. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre ise sosyal ağlar, Alman hukuk uygulama otoritelerinin bilgi taleplerini karşılamak üzere bir kişiyi görevlendirmelidir.

NetzDG kapsamında hukuka aykırı içeriği silmekte sistematik olarak başarısız olan online platformlara 50 milyon Euro'ya kadar para cezası uygulanabilmektedir⁶⁰. Bu Kanun gereksiz şekilde yayından çıkarmalara sebep olacağı ve sansür niteliğine sahip olduğu gerekçeleri ile eleştiriye tabi tutulmaktadır. NetzDG'ye yöneltilen eleştirilere ilerleyen başlıklarda detaylıca yer verilmektedir.

NetzDG'ye genel hatları ile bakacak olursak sosyal medya kuruluşlarının Almanya'da en az bir adet temsilcilik kurma mecburiyeti, özellikle nefret söylemi çerçevesindeki suç türlerinin belirginliği, içeriğin sadece Almanya'da değil internet ortamında genel olarak engellenmesi gerekliliği ve caydırıcı cezai yaptırımlar düzenlemeyi oldukça güçlü ve etkin hale getirmektedir. Her ne kadar düzenlemenin oldukça katı olduğuna ve ülkede internet sansürünü artıracığına ilişkin endişeler yer almış olsa da düzenlemenin internet kullanıcılarının mağduriyetlerini giderebilecek ölçüde kullanımının önemi de ortaya atılmaktadır.

NetzDG'nin Sosyal Ağlar Tarafından Uygulanması

NetzDG'nin uygulanmasında sosyal ağlar; yasadışı içeriğin tespit edilmesini sağlayacak yeni enstrümanları kurmak ve geliştirmek için hayli yüksek maliyetlerle karşılaşmakta, kısa süre içerisinde yasadışı içeriği kaldırma ya da erişimi engelleme kararı verme yükümlülüğü altında bulunmakta ve kanun koyucu tarafından kullanılan "açıkça yasadışı" gibi belirsiz kavramları yorumlamak zorunda kalmaktadırlar⁶¹. Bu başlık altında NetzDG'nin sosyal ağlar tarafından nasıl uygulandığı, sosyal ağlar tarafından kamuya açıklanan bilgiler üzerinden incelenmektedir.

NetzGD'nin nasıl uygulandığı yaygın kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan Instagram'ın Yardım Merkezi'nde bulunan açıklamalardan incelenirse, Instagram Yardım Merkezi'nde;

"Instagram'da nelere izin verilip nelere verilmediğini belirleyen bir dizi Topluluk Kuralı geliştirdik.

⁵⁹ ECHIKSON / KNODT, s.8.

⁶⁰ ECHIKSON / KNODT, s.i.

⁶¹ STAVINOHA, Vlastislav, "Law Regulation of Social Media in Germany", *Poder y medios en las sociedades del siglo XXI*, 2018, s.149.

Topluluk Kurallarımız dünyanın her yerindeki içerikler için geçerlidir ve Instagram'da insanların kendini ifade etmesini ve kişisel güvenliği korumak için vazgeçilmezdir. Şiddet ve suç eylemlerini destekleyen içerikler, başkalarının güvenliğini tehdit eden içerikler, nefret söylemi, sansürlenmemiş şiddet içeriği, spam ve reşit olmayanlar için zararlı içerikler dahil olmak üzere birçok uygunsuz veya zararlı içerik, Topluluk Kuralları kapsamında yasaklanmıştır. Ağ Uygulama Yasası ("NetzDG"), sosyal ağların yasadışı içeriklerle ilgili şikâyetleri ele alırken belirli bir prosedür uygulamasını zorunlu kılan bir Alman yasasıdır. NetzDG şikâyet formu aracılığıyla şikâyet edilen içerikleri değerlendirmek için iki adımlı bir yaklaşım izleriz. İlk olarak, şikâyet edilen içeriği Topluluk Kurallarımız kapsamında değerlendiririz. NetzDG şikâyet formu aracılığıyla bize şikâyet edilen içeriğin Topluluk Kurallarımızı ihlal ettiği durumlarda içerik dünya genelinde Instagram'dan kaldırılır ve değerlendirme süreci sonuçlanır. İkinci olarak, şikâyet edilen içerik Topluluk Kurallarımızı ihlal etmiyorsa, aldığımız şikâyet doğrultusunda içeriği yasalara uygunluğu açısından değerlendiririz. Sürecin bu kısmında, şikâyet edilen içeriğin NetzDG'de belirtilen Alman Ceza Kanununun ilgili hükümlerini ihlal edip etmediğine dair bir değerlendirme yapılır. Şikâyet edilen içeriğin NetzDG kapsamında yasadışı olduğuna karar verilirse, Almanya'da bu içeriğe erişim kapatılır⁶²."

açıklamalarının bulunduğu ve bu açıklamalarda Instagram Topluluk Kuralları'nın uygulanması ile NetzDG'nin uygulanması arasındaki farkların ortaya konulduğu görülmektedir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere gelen şikâyetler Instagram tarafından öncelikle kendi Topluluk Kurallarına göre incelenmekte, bu içerik anılan kuralları ihlal etmiyor ise NetzDG açısından değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Ayrıca bu açıklamalar doğrultusunda, Instagram Topluluk Kurallarını ihlal eden içeriğin tüm dünya genelinde kaldırıldığı ancak NetzDG kapsamında işlem yapılan içeriğin Almanya'dan bu içeriğe ulaşılamayacak şekilde kapatıldığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Youtube'un konuya ilişkin açıklamaları incelendiğinde;

"... İçeriğin NetzDG uyarınca kaldırılabilmesi için, Alman ceza kanununda yer alan ve NetzDG'nin atıfta bulunduğu 22 ceza tüzüğünden birinin kapsamında olması gerekir. Bize NetzDG uyarınca gönderilen içeriği de kendi küresel YouTube Topluluk Kurallarımıza göre değerlendiririz. YouTube Topluluk Kurallarımızı ihlal etmesi halinde içeriği küresel bazda kaldırırız. İçeriğin bu politikaların kapsamında olmamasına rağmen Alman Ceza Kanunu'nda yer alan ve NetzDG'nin atıfta bulunduğu 22 ceza tüzüğüne (§1 III NetzDG) ya da başka bir yerel yasaya göre yasa dışı olduğunu belirlersek içeriği yerel bazda kısıtlarız⁶³"

ifadelerinin bulunduğu ve Youtube'un da şikâyet edilen içerikleri öncelikle kendi Topluluk Kuralları uyarınca incelediği, kendi Topluluk Kuralları kapsamında kaldırılmayan ancak NetzDG uyarınca kaldırılması gereken içerikleri Almanya'da yerel bazda kısıtladığı görülmektedir. Diğer taraftan, sosyal ağların NetzDG'nin uygulanmasına yönelik oluşturdukları raporların kısaca incelenmesinin de faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Öncelikle NetzDG'ye ilk 6 aylık raporlar incelendiğinde yaygın kullanılan sosyal ağların içerik kaldırma oranları aşağıdaki Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1. Sosyal ağların 2018 yılı ilk yarısında içerik kaldırma oranları (Kaynak: GOLLATZ vd., s.3)

Platform	Raporlanan içerik sayısı	Kaldırma oranı	24 saat içerisinde kaldırma oranı
Facebook	1.704	362 (%21.2)	%76.4 (raporlamaların tümüne oranla)

⁶² Instagram Yardım Merkezi, Erişim tarihi: 22.03.2019; <https://www.facebook.com/help/instagram/130785144276082>

⁶³ Youtube: Şeffaflık Raporu, Ağ İcra Yasası kapsamındaki kaldırma işlemleri, Erişim tarihi: 26.03.2019; <https://transparencyreport.google.com/netzdg/youtube?hl=tr>

Youtube	241.827	58.297 (%27.1)	%93 (54.199)
Google+	2.769	1.277 (%46.1)	%93.8 (1.198)
Twitter	264.818	228.645 (%10.8)	%97.9 (28.044)

Söz konusu raporlamalarda nefret söylemi içeriklerine ilişkin verilerin incelenmesinde de fayda görülmektedir. 2018'in ikinci yarısındaki raporlara bakıldığında; Google+'nın Temmuz – Aralık 2018 Şeffaflık Raporuna göre, nefret söylemi veya politik aşırılık sebebiyle gelen şikâyetlerin 513 tanesi Topluluk Kuralları kapsamında, 180 tanesi NetzDG kapsamında kaldırılmıştır⁶⁴. Youtube'un Temmuz-Aralık 2018 Şeffaflık Raporu'na göre ise, nefret söylemi ve politik aşırılık sebebi ile Youtube'un Topluluk Kuralları kapsamında 13.499 içerik kaldırılmışken, NetzDG kapsamında 6.436 içerik kaldırılmıştır⁶⁵.

Facebook'un Temmuz-Aralık 2018 Şeffaflık Raporunda, Alman Ceza Kanunu kapsamındaki suçlar bazında gelen şikâyet sayıları verilmiş ve devamında bunlardan kaç tanesinin kaldırıldığı açıklanmıştır. Bu kapsamda Facebook'a nefrete teşvik suçuna (§ 130) yönelik 145; dinlerin, dini ve ideolojik grupların karalanması suçuna (§ 166) yönelik 62 adet şikâyet gelmiştir. Facebook'ta nefrete teşvik suçu (§ 130) sebebiyle 54; dinlerin, dini ve ideolojik grupların karalanması suçu (§ 166) sebebiyle toplamda 13 adet içerik silinmiş veya engellenmiştir⁶⁶.

İlk raporlar yayımlandıktan sonra da Almanya Adalet Bakanlığı görevlisi Gerd Billen, NetzDG'nin hedeflenen amacı gerçekleştirdiğine dair tatmin duyduklarını ifade etse de yine de uygulamanın çok başında olduklarını belirtmiştir⁶⁷. Bu ifadeden ve sosyal ağ kuruluşlarının açıklamalarından yola çıkarak söz konusu düzenlemenin öncelikli olarak sosyal ağ kuruluşlarının topluluk standartları çerçevesinde değerlendirileceği ve bu standartların dışında kanunda belirtilen maddelere ilişkin Almanya'ya özel taleplerin karşılanabileceği ortaya çıkmaktadır. Bu da düzenlemenin tam anlamıyla uygulanması konusundaki eksiklikleri ortaya koymaktadır.

NetzDG'ye Yönelik Eleştiriler

Teknoloji endüstrisi, aktivistler ve akademisyenler NetzDG'yi desteklemekten ziyade eleştirmektedirler⁶⁸. Google ve Facebook gibi sosyal medya şirketleri tarafından finanse edilen Global Network Initiative (Küresel Ağ Girişimi) isimli platform, 20 Nisan 2017'de NetzDG Taslağına ilişkin açıklamasında, bu Kanunun açık ve demokratik söylemlere karşı bir tehdit oluşturduğunu dile getirmiştir⁶⁹. Yaygın eleştirilere rağmen NetzDG'nin hızlıca kaleme alındığı ve sivil toplum kuruluşları ve uzmanlara danışmak için çok kısa süre verilerek kabul edildiği ifade edilmektedir⁷⁰. Öte yandan Dalia Research isimli araştırma şirketince yapılan araştırmaya göre Almanya vatandaşlarının %87'si NetzDG'yi

⁶⁴ Google+: Şeffaflık Raporu, Ağ İcra Yasası kapsamındaki kaldırma işlemleri, Erişim tarihi: 01.06.2019; <https://transparencyreport.google.com/netzdg/googleplus?hl=tr>

⁶⁵ Youtube Şeffaflık Raporu

⁶⁶ Facebook: NetzDG Transparency Report, Erişim tarihi: 01.06.2019;

https://fbnewsroomus.files.wordpress.com/2019/01/facebook_netzdg_january_2019_english71.pdf?fbclid=IwAR0DIXICvuiQ1hUMki9fFdKDXT_H9GEoWE2rvnrMUqWL7f8hc0pEs2L_gOZU, s. 4-9

⁶⁷ GOLLATZ, Kirsten / RIEDL, Martin J. / POHLMANN, Jens, Removals Of Online Hate Speech in Numbers, Erişim tarihi: 01.06.2019; <https://zenodo.org/record/1342325#.XPJSYogzbIV>

⁶⁸ TWOREK / LEERSEN, s.3

⁶⁹ Global Network Initiative: Proposed German Legislation Threatens Free Expression Around the World, Erişim tarihi: 30.05.2019; <http://globalnetworkinitiative.org/proposed-german-legislation-threatens-free-expression-around-the-world/>

⁷⁰ TWOREK / LEERSEN, s.3.

desteklemektedir⁷¹.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, sosyal medyada nefretle mücadelede en etkili yol içeriğin çıkarılmasıdır. Aşırı engelleme (over-blocking), elle tutulur bir gerekçe olmaksızın içeriğin engellenmesi veya silinmesi ve bu durumun engelleme veya silinmeden sonra anlaşılması haline verilen genel bir isimdir⁷². NeztDG'ye ilişkin ilk endişe, bu düzenlemenin hukuka uygun içeriklerin kaldırılmasına (over-removal) sebep olabileceği yönündedir⁷³.

İfade özgürlüğü taraftarları ile sektör temsilcileri, NeztDG'nin teknoloji şirketlerini acele kararlar vererek hukuka uygun içeriği dahi çıkarma konusunda teşvik edebileceğini, Almanya'da hukuka uygun içeriği silme halinde uygulanacak bir ceza olmadığı için bu platformların ağır para cezalarından kurtulmak için "sil" butonuna kolaylıkla basacağını ifade etmektedir⁷⁴. NeztDG'nin özellikle modern sanatçıların güncel politik ve sosyal konuları eleştirdikleri içeriklerin sosyal ağlardan kaldırılmasına veya bu içeriklere erişimin engellenmesine sebep olması, mezkûr düzenlemenin olumsuz etkisi olarak yorumlanmaktadır⁷⁵.

NeztDG'de açıkça yasadışı olan içeriklerin yirmi dört saat içerisinde kaldırılacağı düzenlenmiştir. Ancak Alman yasa koyucu, neyin açıkça yasadışı içerik olduğunu net olarak belirlememiştir ve yasadışı içerik ile açıkça yasadışı olan içerik arasındaki sınır da belirsizdir⁷⁶.

NeztDG'ye ilişkin bir diğer eleştiri, neyin silinmesi gerektiği konusunda karar verme yetkisinin sosyal ağ yönetimine bırakılmış olmasıdır⁷⁷. Bu eleştiri kapsamında sosyal ağların, kanunun korumak üzere çıkarıldığı değerleri değil ticari çıkarlarını koruma amacı ile hareket ettikleri ifade edilmektedir. Bu konuda ayrıca, bir ifadenin hukuka uygun olup olmadığının tespit edilebilmesi için derin inceleme yapmanın gerekli olduğu durumlarla karşılaşılabilirdiği, bazen sosyal medya şirketlerinin bu tür bir incelemeyi sağlayamayabileceği yönünde eleştiriler de bulunmaktadır⁷⁸. Çevrimiçi platformların her bir şikâyeti tüm detaylarıyla inceleyebilecek uzmanlığa ve zamana sahip olmadıkları ifade edilmektedir. Diğer yandan NeztDG, çevrimiçi söylemleri kısıtlamak için otoriter rejimlere bir örnek teşkil edebileceği yönüyle de eleştiriye tabi tutulmaktadır⁷⁹.

NeztDG hükümlerine dayanarak sosyal ağlarca yapılan kaldırmalar dikkate alındığında NeztDG'nin en önemli etkisinin, Almanya'da bulunan platformların topluluk kuralları kapsamında içeriğin daha hızlı ve tutarlı biçimde kaldırılmasını sağlamak olduğu ifade edilmektedir⁸⁰. Diğer yandan, sosyal ağlarca yayımlanan şeffaflık raporlarının formatlarının birbirinden farklı olduğu ve bu farklılığın raporlar arasında doğrudan karşılaştırma yapmayı engellediği görülmektedir. Tworek ve Leerssen raporlama konusunda iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir⁸¹.

Kuczerawy, NeztDG'yi hukuka uygun içerikleri kaldırılan veya engellenen kullanıcılar açısından bir

⁷¹ DALIA RESEARCH: 87% of Germans Approve of Social Media Regulation Law, Erişim tarihi:

28.05.2019; <https://daliaresearch.com/blog-germans-approve-of-social-media-regulation-law/>

⁷² HELDT, Amélie P., "Taking speech regulation slightly: The NeztDG reports", *SSRN*, 2018, s.3-4.

⁷³ TWOREK / LEERSEN, s.3.

⁷⁴ ECHIKSON / KNODT, s.7.

⁷⁵ STAVINOHA, s.151.

⁷⁶ KUCZERAWY, Aleksandra: Phantom Safeguards? Analysis of the German law on hate speech NeztDG, Erişim tarihi: 02.06.2019; <https://www.law.kuleuven.be/citip/blog/phantom-safeguards-analysis-of-the-german-law-on-hate-speech-netzdg/>

⁷⁷ HAERTING: NeztDG as a Source of Censorship – A Summary of Recent Effects, Erişim tarihi:

21.03.2019; <https://www.haerting.de/neuigkeit/netzdg-source-censorship-summary-recent-effects>

⁷⁸ ECHIKSON / KNODT, s.7.

⁷⁹ TWOREK / LEERSEN, s.3.

⁸⁰ TWOREK / LEERSEN, s.6.

⁸¹ TWOREK / LEERSEN, s.8.

itiraz mekanizması içermemesi sebebiyle eleştirmektedir⁸². Diğer yandan, Tworek ve Leerssen NetzDG'nin ifade özgürlüğüne zarar verebileceği endişelerinin hafifletilmesi açısından; sosyal ağların içeriği yükleyene, içerik hakkında şikâyet olduğunu bildirmelerinin ve içeriği kaldırmadan önce savunma hakkı tanınmasının faydalı olacağı görülmektedir⁸³.

NetzDG, büyük sosyal medya platformlarından hesap verebilirliği ve şeffaflığı teşvik ederken, ifade özgürlüğü hakkında kritik sorular da gündeme getirmektedir⁸⁴. NetzDG'nin uygulanmasına dair araştırmalara bakıldığında; NetzDG'nin kaldırma konusunda aşırı talebe sebep olmadığı gibi, sosyal ağları da "önce kaldır-daha sonra sor" şeklinde bir yaklaşıma itmediğinin görüldüğü ifade edilmektedir⁸⁵. Aynı zamanda uygulama konusundaki ilk raporlara bakıldığında elde edilen verilerin, NetzDG'nin aşırı engellemeye (over-blocking) sebep olduğu yönündeki düşünceleri desteklemediği belirtilmektedir⁸⁶. Ancak NetzDG'nin amacına tam olarak ulaşip ulaşmadığının belirlenmesi için daha fazla veriye ulaşılmasına ihtiyaç bulunmaktadır⁸⁷.

NetzDG düzenlemesinin savunucularının ve karşısında duranlarının haklı ve haksız tespitlerini doğru bir şekilde ortaya koymak için verilerin kamu ile şeffaf bir şekilde paylaşarak düzenlemenin hangi amaçla ne şekilde kullanıldığının iyi kavranabileceği düşünülmektedir. Buna göre de düzenlemenin olumlu ve olumsuz yönleri iyi analiz edilerek gerekli değişikliklere gidilebileceği değerlendirilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bir taraftan sosyal ağlarda ifade özgürlüğünün gözetilmesi gerekirken, diğer taraftan sosyal ağlarda bulunan nefret söylemi içerikleri ile etkili biçimde mücadele edilmesi gerekmektedir. Kısıtlayıcı tedbirler içererek çevrimiçi nefret söylemi ile mücadele etmeye çalışan NetzDG gibi ulusal kanunların faydasız ve işlevsiz olduğuna dair eleştiriler bulunsun da Almanya'nın NetzDG düzenlemesinin çevrimiçi nefret söylemi içeren ifadelerin süratle kaldırılmasını temin etmesi, bunun yanında getirdiği raporlama yükümlülüğü ile konuya ilişkin istatistiksel verilerin kamuya açık hale getirilmesi bakımından da faydalı bir düzenleme niteliğinde olduğu yönündedir.

Bu çalışmanın sonuçlanmasına yakın bir zaman içerisinde ülkemizde de kamuoyunda "sosyal medya yasası" olarak bilinen sosyal ağ sağlayıcılarına ilişkin düzenlemeler 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun"a getirilmiştir. Böylelikle ülkemizde sosyal ağ sağlayıcılığı kavramı tanımlanmış ve Türkiye'den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcılarına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Söz konusu değişiklik ile NetzDG'ye benzer düzenlemeler getirilmiştir. Böylelikle temsilci bulundurma, belirli süre içerisinde cevap zorunluluğu, ağır idari yaptırımlar ve suça konu içeriğin yayından kaldırılmasına ilişkin benzer düzenlemeler yasallaşmıştır. Suça konu içeriğin çerçevesi ise hukuka aykırılığı hâkim veya mahkeme kararı ile tespit edilen içerik olarak belirlenmiş ve nefret söylemine ilişkin özel bir husus tanımlanmamıştır.

NetzDG'den yola çıkarak Türkiye için getirilebilecek önerilere bakıldığında; öncelikle yapılacak düzenlemeler veya yapılan düzenlemedeki değişiklikler ile çevrimiçi nefret söylemlerinin, sosyal ağlardan

⁸² KUCZERAWY

⁸³ TWOREK / LEERSEN, s.9.

⁸⁴ TWOREK / LEERSEN, s.1.

⁸⁵ ECHIKSON / KNODT, s.i.

⁸⁶ THEIL, Stefan: Freedom of Expression on Social Media- Conceptual And Regulatory Challenges in Europe and the US, Erişim tarihi: 03.04.2019; <http://blogs.oii.ox.ac.uk/policy/wp-content/uploads/sites/77/2018/08/IP2018-Theil.pdf>

⁸⁷ TWOREK / LEERSEN, s.7.

kaldırılması gereken yasadışı içerik kapsamında detaylandırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Ancak, düzenlemenin birtakım içeriklerin internet ortamından kaldırılmasını gerektirmesi sebebi ile çevrimiçi nefret söyleminden ne anlaşılması gerektiği, yapılacak düzenlemede ifade özgürlüğünü de koruyacak biçimde mümkün olduğunca net olarak belirlenmelidir. Yapılan düzenlemede sosyal ağ sağlayıcılarına kişilik hakları ve özel hayatın gizliliğine ilişkin kişiler tarafından yapılacak başvurularda olumlu ya da olumsuz cevap verilmesi şartı koşulmuş iken özellikle milli ve manevi değerlere ilişkin hem bireysel hem ülke bazında nefret söylemi içerik türleri tanımlanmalıdır.

Türkiye'de de çevrimiçi nefret söylemi içeriklerinin sosyal ağlara bildiriminden itibaren sosyal ağın belirli süre içerisinde bu içeriği incelemesi, NetzDG'de olduğu gibi yasadışı içeriklerin belirli süreler içerisinde kaldırılması gerektiği yönünde düzenleme yapılabileceği değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal ağların şeffaflık raporlarında, nefret söylemi içerikleri ile mücadele yöntemleri ve konuya ilişkin istatistiksel verilerin açıklanmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. 5651 sayılı yasaya getirilen düzenlemelerde bu hususlar belirtilmiş olmakla birlikte nefret söylemi özelinde de belirtilebileceği değerlendirilmektedir.

Yukarıda sayılan hususlara ilaveten sosyal ağın, kendisine gelen şikâyetleri incelemekle sorumlu personeline belirli periyotlarda ve sürekli olarak eğitim vermesi gerektiğine dair düzenleme yapılmasının nefret söylemi içeriklerinin tespiti ve kaldırılmasında başarı sağlamak üzere faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Çevrimiçi nefret söylemlerinin failinin tespitinde zorluklar yaşanabilmektedir. Failin tespiti konusunda kolaylık sağlamak ve diğer bilgi taleplerinin kısa zaman içerisinde cevaplanmasını temin etmek üzere, NetzDG'de bulunduğu gibi, sosyal ağ tarafından resmi makamların bilgi taleplerine belirli sürede cevap verme yükümlülüğü altında bulunan kişilerin görevlendirilmesine dair düzenleme yapılabileceği değerlendirilmektedir⁸⁸.

Yukarıda yer verilen tüm hususlar neticesinde; Almanya'nın NetzDG düzenlemesinin çevrimiçi nefret söylemi ile mücadelede etkin bir araç olduğu görülmektedir. Bundan dolayı ülkemiz mevzuat düzenlemelerinde de örnek alınmasının faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

ALP, Hakan, "Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlük'te Yeniden Üretilmesi", *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, C.3, S.2, 2016, s. 143-172.

ALTUNAY, Alper, "Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Yeni Medya, Selçuk İletişim, C.9, S.1, 2015, s.410-428.

ARSLAN, Sevcan, "Sosyal Medya Platformları Üzerinden Kişilik Hakları İhlali, Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, Ülke Uygulamaları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Bilişim Uzmanlığı Tezi, Ankara.

CLAUSSEN, Victor, "Fighting Hate Speech and Fake News. The Network Enforcement Act (netzdg) in Germany in the Context of European Legislation, *Rivista Di Diritto Dei Media*, C. 3, s.1-27.

Code of conduct on countering illegal hate speech online: Erişim tarihi: 20.03.2019; https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54300

Community Empowerment for Progress Organisation: Introduction to Hate Speech on Social Media; Erişim tarihi: 20.03.2019; https://defyhatenow.net/wp-content/uploads/2016/06/defyhatenow_whatishatespeech_JUL27.pdf

ÇAKAR, Bekir, "Avrupa ve ABD'de Artan Salgın: Nefret Suçu", *The Global a Journal of Policy and Strategy*, C.1, S.2, 2015, s.91-113.

ÇOMU, Tuğrul / BİNARK, Mutlu, *Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi*, Hrant Dink Vakfı Yayınları,

⁸⁸ ARSLAN, Sevcan, "Sosyal Medya Platformları Üzerinden Kişilik Hakları İhlali, Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, Ülke Uygulamaları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Bilişim Uzmanlığı Tezi, Ankara.

Ankara.

DALIA RESEARCH: 87% of Germans Approve of Social Media Regulation Law, Erişim tarihi: 28.05.2019; <https://daliaresearch.com/blog-germans-approve-of-social-media-regulation-law/>

DONDURUCU, Zeynep Benan / ULUÇAY, Ayşe Pınar, “Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi: Eşcinsellere Yönelik Nefret Söylemi İçeren Videoların Youtube Üzerinden İncelenmesi”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, C.1, S.3, 2015, s. 875- 902.

DÜLGER, Murat Volkan / OTLAKCIOĞLU, Mustafa Temmuz, “Alman Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanuna İlişkin Değerlendirme”, *CHD*, C.13, 2018, s.87-109.

ECHIKSON, William / KNOTT, Olivia, Germany's NetzDG: A key test for combatting online hate, Erişim tarihi: 20.03.2019; https://www.counterextremism.com/sites/default/files/CEP-CEPS_Germany%27s%20NetzDG_020119.pdf

European Commission: Countering illegal hate speech online #NoPlace4Hate, Erişim tarihi: 20.03.2019; https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54300

Facebook: NetzDG Transparency Report, Erişim tarihi: 01.06.2019; https://fbnewsroomus.files.wordpress.com/2019/01/facebook_netzdg_january_2019_english71.pdf?fbclid=IwAR0DIXICvuiQ1hUMkI9fFdKDXt_H9GEoWE2rvnrMUqWL7f8hc0pEs2L_gOZU

Facebook: Topluluk Standartları, Erişim tarihi: 20.03.2018; https://www.facebook.com/communitystandards/objectionable_content

GELASHVILI, Teona, “Hate Speech on Social Media: Implications of Private Regulation and Governance Gaps”, JAMM07 Master Thesis, 2018.

Global Network Initiative: Proposed German Legislation Threatens Free Expression Around the World, Erişim tarihi: 30.05.2019; <http://globalnetworkinitiative.org/proposed-german-legislation-threatens-free-expression-around-the-world/>

GOLLATZ, Kirsten / RIEDL, Martin J. / POHLMANN, Jens, Removals Of Online Hate Speech in Numbers, Erişim tarihi: 01.06.2019; <https://zenodo.org/record/1342325#.XPJSYogzIV>

Google+: Şeffaflık Raporu, Ağ İcra Yasası kapsamındaki kaldırma işlemleri, Erişim tarihi: 01.06.2019; <https://transparencyreport.google.com/netzdg/googleplus?hl=tr>

GÜRANLIOĞLU, Nurhayat, Nefret Söylemi ve Nefret Suçunun Türkiye Üzerinden Örneklerle İncelenmesi, Erişim tarihi: 01.04.2019; https://www.academia.edu/9694839/Nefret_Söylemi_ve_Nefret_Suçunun_Türkiye_Üzerinde_n_Örneklerle_İncelenmesi

HAERTING: NetzDG as a Source of Censorship – A Summary of Recent Effects, Erişim tarihi: 21.03.2019; <https://www.haerting.de/neuigkeit/netzdg-source-censorship-summary-recent-effects>

HELDT, Amélie P., “Taking speech regulation slightly: The NetzDG reports”, SSRN, 2018.

Instagram Yardım Merkezi, Erişim tarihi: 22.03.2019; <https://www.facebook.com/help/instagram/130785144276082>

JOUROVA, Vera, Code of Conduct on countering illegal hate speech online, Erişim tarihi: 20.03.2019; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/code_of_conduct_factsheet_7_web.pdf

KUCZERAWY, Aleksandra: Phantom Safeguards? Analysis of the German law on hate speech NetzDG, Erişim tarihi: 02.06.2019; <https://www.law.kuleuven.be/citip/blog/phantom-safeguards-analysis-of-the-german-law-on-hate-speech-netzdg/>

LAANPERE, Liina: Online Hate Speech:Hate or Crime?, Erişim tarihi: 27.03.2019; https://files.elsa.org/AA/Online_Hate_Speech_Essay_Competition_runner_up.pdf

MAYFIELD, Anthony: What is Social Media?, Erişim tarihi:21.03.2019; https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf

MURUGESAN, San, “Understanding Web 2.0”, *IT Professional*, C.9, S.4, 2007, s. 34-41.

Network Enforcement Act (Netzdurchsetzungsgesetz, NetzDG), Erişim Tarihi: 20.03.2019; <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=1245>

ÖZTEKİN, Hülya, “Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği”, *Journal of International Social Research*, C.8, S.38, 2016, s.925-936.

SEZGİN, Ayşe Aslı, “Çevrimiçi Gazetelerin Okur Yorumlarında Nefret Söylemi: Reina Saldırısı Örneği”,

AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, C.8, 2017.

SILVA, Leandro / MONDAL, Mainack / CORREA, Denzil / BENEVENUTO, Fabricio / WEBER, Ingmar, "Analyzing the Targets of Hate in Online Social Media", *In Tenth International AAAI Conference on Web and Social Media*, 2016.

SPENCER-SMITH, Charlotte: Dealing With Hate Speech on Social Media, Erişim tarihi: 04.04.2019; <https://static1.squarespace.com/static/5a04d25332601e4102718c45/t/5a85fbb70d92975679fa18db/1518730167290/Hate+Speech+on+Social+Media.pdf>

STAVINOHA, Vlastislav, "Law Regulation of Social Media in Germany", *Poder y medios en las sociedades del siglo XXI*, 2018.

TAŞ, Eray, "Yeni Medyada Nefret Söylemi", *Yeni Medya Elektronik Dergi*, C.1, S.1, 2017, s.60-71.

The Guardian: Mark Zuckerberg tells Facebook staff to stop defacing Black Lives Matter slogans, Erişim tarihi: 27.03.2019; <https://www.theguardian.com/technology/2016/feb/25/mark-zuckerberg-facebook-defacing-black-lives-matter-signs>

THEIL, Stefan: Freedom of Expression on Social Media- Conceptual And Regulatory Challenges in Europe and the US, Erişim tarihi: 03.04.2019; <http://blogs.oii.ox.ac.uk/policy/wp-content/uploads/sites/77/2018/08/IPP2018-Theil.pdf>

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ: Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler ile İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde Olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Erişim tarihi: 02.04.2019; <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss381.pdf>

Twitter Yardım Merkezi, Erişim tarihi: 21.03.2019; <https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies/twitter-rules>

TWOREK, Heidi /LEERSEN, Paddy: An Analysis of Germany's NetzDG Law, Erişim tarihi:28.05.2019; https://www.ivir.nl/publicaties/download/NetzDG_Tworek_Leerssen_April_2019.pdf

UNESCO: Countering online hate speech, Erişim tarihi: 26.03.2019; <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233231>

VARDAL, Zeynep Burcu, "Nefret Söylemi ve Yeni Medya", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, C.2, S.1, 2015, s. 132-156.

WASEEM, Zeerak / HOVY, Dirk, "Hateful Symbols or Hateful People? Predictive Features for Hate Speech Detection on Twitter", *Proceedings of the NAACL Student Research Workshop*, 2016.

We are Social / Hootsuite: Digital 2019 Reports, Erişim tarihi: 20.03.2019; <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>

WEBER, Anne, Nefret Söylemi El Kitabı, Erişim tarihi: 01.04.2019; <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/n/e/nefret-soylemi.pdf>

WILSON, David W. / LIN, Xiaolin / LONGSTREET, Phil / SARKER, Saonee, "Web 2.0: A Definition, Literature Review, and Directions for Future Research", *In AMCIS*, 2011.

Youtube: Şeffaflık Raporu, Ağ İcra Yasası kapsamındaki kaldırma işlemleri, Erişim tarihi: 26.03.2019; <https://transparencyreport.google.com/netzdg/youtube?hl=tr>